

De Taskforce Ruimtwinst in 2011

registratienummer 2010 - 70351

Deze notitie beoogt GS en PS te informeren over de te verwachten werkzaamheden van de Taskforce Ruimtwinst in 2011. Het bevat een korte verantwoording over het beleid van de afgelopen jaren en blikkt vooruit naar het komende jaar.

Korte terugblik

De TFR is in 2004 gestart met een algemene doelstelling tot het behalen van ruimtwinst. De assists waren divers. Het kon een stationsomgeving betreffen, maar evengoed een bedrijventerrein of een woningbouwlocatie.

In februari 2008 heeft PS besloten om de werkzaamheden van de TFR te focussen op stationslocaties en badplaatsen. De gedachte achter het thematisch werken, is dat de assists dan beter aan elkaar verknoopt kunnen worden. Er treden meer leereffecten op. Ze kunnen worden ingepast in bestaande programma's en adviezen kunnen makkelijker worden gebruikt in andere gemeenten.

De TFR doet onderzoek en organiseert een openbare discussie rondom de uitkomsten. Daarmee geeft de TFR een voorzet (een 'assist'), waarna de gemeente zelf kan scoren. Er zijn tot nu toe 11 assists geweest. Deze werden in de loop der tijd steeds omvangrijker. Over iedere assist werd een boekje uitgegeven. De laatste zeven boekjes zijn te downloaden via de website van de provincie. Niet alle contacten met gemeenten leiden tot een assist. Soms blijft het bij een verkenning van de mogelijkheden.

Werkwijze en positie TFR

De TFR staat voor onafhankelijk denken en onafhankelijk advies. Als gemeenten dat wensen kunnen zij hulp ontvangen van de provincie bij binnenstedelijke gebiedsontwikkeling in de vorm van een assist. Deze hulp wordt door gemeenten anders ervaren dan een 'actie van/ ingreep door de provincie'. De formule TFR heeft een lage drempel.

De kracht van een assist is het proces. Het geeft een bijzondere dynamiek in een gemeente door een verrassend advies gelijktijdig aan zowel het politiek bestuur als aan alle geïnteresseerden en belanghebbenden te presenteren. Er ontstaat een open discussie, die nieuw draagvlak kan genereren. Deze werkwijze doorbreekt bestaande processen in een gemeente.

De werkwijze TFR staat uitvoerig beschreven in bijlage 1.

Iedere gemeente kan een assist aanvragen. Alle aanvragen worden gehonoreerd zolang de provincie van mening is dat de TFR van toegevoegde waarde kan zijn, de vraag niet strijdig is met provinciaal beleid en het onderzoek interessante en te benutten kennis op kan leveren. Voor de provincie is het interessant om in een assist samen met een gemeente als gelijkwaardige partners op te trekken rond vraagstellingen van binnenstedelijke ontwikkeling. Deze behoren normaal

gesproken tot de verantwoordelijkheid van de gemeente zelf. Alleen als er uitbreidingsplannen zijn voor het landelijk gebied, kan de provincie op eigen gezag (laten) onderzoeken of er geen binnenstedelijke alternatieven voor het betreffende plan zijn.

In de praktijk komen de aanvragen van gemeenten voor een assist meestal nadat zij door de provincie ambtelijk of bestuurlijk op het bestaan van de TFR geattendeerd worden. In twee gevallen werd een assist als verplichting opgelegd. Zo'n verplichte assist bleek procesmatig minder succesvol. De resultaten verdwenen in de bureaula van de betreffende gemeente. Vrijwillige deelname van een gemeente aan een assist blijkt een randvoorwaarde.

In bijlage 2 staat een overzicht van:

- de assists die tot nu toe zijn verricht
- gemeenten met wie verkennende gesprekken zijn gevoerd
- en een vooruitblik

De TFR in de structuurvisie

Nu de structuurvisie van de provincie is vastgesteld, is de structuurvisie ook leidend bij de werkzaamheden van de TFR.

De structuurvisie is opgebouwd rondom drie hoofdbelangen: ruimtelijke kwaliteit, duurzaam ruimtegebruik en klimaatbestendigheid. De werkzaamheden van de TFR passen geheel binnen deze belangen. Het realiseren van ruimtewinst past primair binnen het belang van duurzaam ruimtegebruik, omdat de voorstellen van de TFR altijd beogen te voorzien in huisvesting die op de behoefte aansluit, in behoud en ontwikkeling van verkeer- en vervoersnetwerken en in voldoende en gedifferentieerde ruimte voor economische activiteiten en recreatieve/toeristische activiteiten. Ruimtelijke kwaliteit is ook een intrinsiek doel voor alle locaties waarover de TFR adviseert.

Daarnaast levert de TFR een bijdrage aan het behoud van het behoud van de Noord-Hollandse cultuurlandschappen, natuurgebieden en groen om de stad, door ruimtewinst te stimuleren binnen bestaand bebouwd gebied en daarmee het buitengebied te sparen.

De structuurvisie noemt de TFR in hoofdstuk 6 over duurzaam ruimtegebruik als één van de instrumenten waarmee de provincie gemeenten kan ondersteunen. In het uitvoeringsprogramma wordt ingezet op het vervullen van een proactieve rol door de TFR bij verdichten. Dit kan betekenen dat de provincie zelf het initiatief neemt tot een assist om haar eigen doelstellingen te realiseren.

De provincie wil zich vooral richten op de verdichtingsopgave op en rond OV-knooppunten en actief inzetten op ontwikkeling van de meest kansrijke locaties. De inzet van het instrumentarium 'TFR' wordt met programma OV-knooppunten afgestemd.

Focus TFR

In het kader van de structuurvisie is de focus van de TFR verbreed van stationslocaties naar knooppunten openbaar vervoer. Ook busstations en metrohaltes vallen onder de definitie knooppunten.

Voorgesteld wordt dat de TFR zich de komende tijd in volgorde van prioriteit richt op:

1. knooppunten openbaar vervoer.

Het programma knooppunten openbaar vervoer kent een overlap met het thema stedelijke verdichting. Lang niet alle knooppunten zijn stedelijk, maar de belangrijkste knooppunten liggen midden in stedelijk gebied.

2. badplaatsen

3. overige verdichtingsopgaven, zoals op bedrijventerreinen.

Consequenties voor de werkwijze van de TFR

Het strategisch inzetten van de TFR op initiatief van de provincie is nieuw. Het is daarbij de vraag welke consequenties de provincie aan de resultaten van een assist wil verbinden. Is een assist nog steeds vrijblijvend en kan de gemeente zelf bepalen wat ze met de resultaten doet? Of worden de assists gekoppeld aan provinciale ambities en staat van tevoren vast dat de gemeente naar bevind van zaken moet handelen?

De TFR werkt in een context van een open vraag, vrij denken en inhoudelijke discussie. Dat geldt zowel voor de gemeente als voor de provincie zelf. De TFR 'kleurt graag over de lijntjes'. De inzet van TFR is op zijn plaats als ambities en doelstellingen samen kunnen vallen met nieuwsgierigheid en creativiteit. De TFR gaat over het ontdekken en benoemen van kansen, niet over het opleggen van verplichtingen. De TFR wil energie genereren. Binnen een context van verplichte ingrepen is het instrument TFR minder op zijn plaats. Weliswaar is tweemaal een gemeente verplicht tot een assist, gemeenten zijn nooit verplicht geweest de onderzoeksresultaten te verwerken in concrete gemeentelijke plannen.

De TFR komt het beste tot haar recht als ze in een vroeg stadium in een denkproces wordt ingezet, wanneer er sprake is van 'wat kan hier?' in plaats van 'wat moet hier?'.

Het instrumentarium van de TFR

Het is mogelijk om meer variatie aan te brengen in het instrumentarium van de TFR

- **ambtenaren laten meewerken aan onderzoek**

De kracht van de TFR is onafhankelijk denken. Als ambtenaren het onderzoek verrichten, komt de onafhankelijkheid van de TFR in het geding. Ambtenaren zijn vanwege hun positie verbonden aan provinciaal beleid. Het is ook de vraag in hoeverre de externe deskundigen commentaar willen geven in een panel op provinciale studies. Het voorstel is om hooguit één of twee provinciale ambtenaren aan een onderzoeksteam toe te voegen. De verantwoordelijkheid ligt bij externe bureaus.

- Er kunnen ook **korte onderzoeken** worden verricht, de TFR-mini. Voorwaarde is dan dat we in staat zijn om direct te reageren op een dergelijk verzoek, want het doorlopen van een aanbestedingsprocedure kost telkens minimaal een maand. Binnen de huidige raamcontracten behelst dit het afsluiten van een doorlopend contract met een bureau.

- **Boekje of presentatie op website**
Het is niet noodzakelijk om altijd een boekje te maken. In sommige gevallen zal het weergeven van de presentatie op onze website voldoende zijn.
- **Panel**
Het panel/ forum van deskundigen kan flexibeler worden ingezet. Per vraag kunnen we panelleden zoeken. Dit is een tendens die al enigszins spontaan vorm krijgt, omdat lang niet iedereen iedere keer aanwezig is.
- **Vervolgassists**
Het kan tot de mogelijkheden behoren om een tweede of derde assist aan te bieden aan een gemeente als deze gemeente serieus aan de slag wil met de resultaten.
- Het kan ook tot de mogelijkheden behoren om in één onderzoek een vraag van/ over **verschillende gemeenten** te combineren. Zo kan het interessant zijn om voor het programma 'knooppunten openbaar vervoer' een hele corridor te onderzoeken en in de vraagstelling de verschillende plannen/ doelstellingen/ belangen van de gemeenten op één vervoerslijn in beeld te brengen.

De TFR na 2011

De TFR heeft tijdgebonden middelen en middelen uit de UNA-gelden. Bij de najaarsronde van 2008 heeft PS € 500.000,- ter beschikking gesteld voor de TFR voor het jaar 2009. Het restant bedrag is doorgeschoven naar 2010. Van de UNA-gelden resteert nog € 250.000,-. Dit budget heeft geen einddatum. Afhankelijk van het aantal en de grootte van de te verrichten assists, zal het budget voor de TFR eind 2011 zijn uitgeput.

Indien in het werk van de TFR het accent langzamerhand verschuift van initiatief van gemeenten naar initiatief van de provincie, kan de TFR na 2011 mogelijk als onderzoeksinstrument worden geïntegreerd in bestaande programma's. Het restant budget kan zij meenemen.

Verlenging van de werkzaamheden van de TFR tot na 2011 is afhankelijk van het eventueel beschikbaar stellen van financiële middelen.

Te nemen besluiten:

1. kennis te nemen van de voortgang van de werkzaamheden van de TFR
2. in 2011 de prioriteit te leggen bij achtereenvolgens:
 - a. knooppunten openbaar vervoer
 - b. badplaatsen
 - c. bedrijfsterreinen
3. dat het initiatief tot het inzetten van de TFR niet alleen bij de gemeenten, maar ook bij de provincie ligt.
4. de financiering van de voortzetting van de TFR na 2011 te zijner tijd mee te nemen bij de afwegingen rond de begroting 2012.

Werkwijze van de TFR tot nu toe

De Taskforce is dienstbaar aan en afhankelijk van de vragen van gemeenten. Gemeenten kunnen een beroep doen op de TFR wanneer projecten vastlopen of niet goed van de grond komen. De TFR doet dan onderzoek en organiseert een openbare discussie rondom de uitkomsten. Daarmee geeft de TFR een voorzet (een 'assist'), waarna de gemeente zelf kan scoren.

De vaste ingrediënten van een assist van de TFR zijn:

- Een vraag van de gemeente
- Vooronderzoek door de TFR – verzamelen van gegevens om de onderzoeksvraag uit te kunnen zetten
- Aanbesteding van deze vraag bij (één of meer) externe bureaus. Deze worden geselecteerd op
 - onafhankelijk denken, frisse blik
 - brede blik, over de lijntjes kunnen kleuren
 - met een verrassende wending kunnen komen
 - samenstelling van een goed team met verschillende disciplines, zodat de vraagstelling integraal benaderd wordt
- Een ambtelijke begeleidingscommissie van het onderzoek, waarin mogelijk een externe deskundige meedraait
- Een onderzoeksperiode van ongeveer drie maanden.
- Een openbare avond rond het onderzoek in de betreffende gemeente. Deze avond wordt voorgezeten door de voorzitter van de TFR, de burgemeester van Heerhugowaard.
- Op deze avond presenteren de externe bureaus de onderzoeksresultaten.
- Een forum bestaande uit de leden van de TFR reageert op de gepresenteerde voorstellen. De leden zowel afkomstig uit de ambtelijke organisatie als externe deskundigen uit de wereld van de ruimtelijke ordening en projectontwikkeling.
- Er vindt discussie plaats met de zaal waar politici, ambtenaren en betrokkenen/ belanghebbenden/ geïnteresseerden uit de gemeente aanwezig zijn
- De provincie verspreidt de resultaten en deelt de leerervaringen door een boekje uit te brengen over het onderzoek en het proces.

Assists hebben plaats gevonden in:

Haarlem	bedrijventerrein Waarderpolder
Heerhugowaard	stationsgebied
Weesp	bedrijventerrein
Alkmaar	waterkwekerij
Aalsmeer	bloemenveiling
Hilversum	Larenseweg (deze heeft niet tot een presentatie/ boekje geleid)
Texel	uitbreiding bedrijfsterrein in dorpen
Hoorn	stationsgebied
Zaanstad	stationsgebied Koog-Zaandijk
Haarlem	stationsgebied Haarlem-Spaarnwoude
Zandvoort	de badplaats Zandvoort (Middenboulevard e.o.)

In 2010 hebben geen assists plaatsgevonden. Wel zijn diverse aanvragen van gemeenten nader onderzocht en in behandeling genomen. Vraagstukken in Bussum, Haarlemmerliede (Halfweg), Aalsmeer en Den Helder hebben om uiteenlopende redenen niet tot een assist geleid. Daarbij speelt een belangrijke rol dat de onderwerpen steeds meer op politiek gevoelig terrein zijn komen te liggen. In veel gevallen betreft de vraag niet alleen om een onderzoek naar ruimtelijke/ economische/ haalbare mogelijkheden, maar spelen diverse tegengestelde belangen mee.